

Imersīvā mācīšanās Žaņa Lipkes memoriālā

80 gadus pēc Otrā pasaules kara tiešo notikumu
aculiecinieku aiziešana neizbēgami rada atmiņu
krīzi un liek uzdot jautājumu – kā turpmāk
autentificēt nacistu noziegumu vēsturi?

Kognitīvo zinātņu pētnieki rosina mērķtiecīgāk
pievērsties vēsturiskajai telpai kā notikumu
autentifikācijas iespējai, tostarp – izmantojot
imersīvās tehnoloģijas.

Virtuālā, papildinātā un jauktā (fiziskā un digitālā)
realitātē Žaņa Lipkes memoriālā (ŽLM) jau šobrīd
sniedz daudzveidīgas imersīvo tehnoloģiju
izglītības iespējas iekštelpā un Ķīpsalas ārtelpā.

A YOUNG PEOPLE remember international project

LIPKES BUNKURS

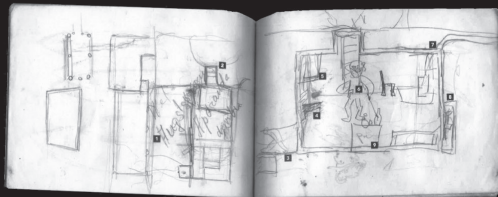
VIRTUĀLĀS REALITĀTES (VR) PIEREDZE “LIPKES BUNKURS”

Ieva Vīksne, Līga Vēliņa, Lauris Taube,
Kaspars Lēvalds sadarbībā ar Žaņa Lipkes
memoriālu

Sākoties nacistu iebrukumam, Žaņa un Johanna Lipkes dēls Zigis bija astoņus gadus vecs. Ģimene nolēma palīdzēt nacistu vajātajiem ebrejiem, tāpēc Ķīpsalā, zem savas mājas pagalma šķūņa, viņi izraka 3 × 3 × 3 metrus lielu bunkuru, kurā vienlaikus varēja uzturēties līdz pat 12 cilvēkiem.

Muzejpedagoģijas programma “Kara pieredze bunkurā – izdzīvošanas stratēģijas” veidota kā maršruts ar četrām stacijām memoriāla kompleksa iekštelpās un ārtelpā, kur katra stacija sniedz atšķirīgu sensoro pieredzi. Noslēdzošā pietura piedāvā iepazīties ar Lipkes ģimenes pagalma ārtelpas un bunkura digitālo 3D rekonstrukciju. Pieredze skatāma *Oculus Quest* brillēs individuāli un/vai ar sinhroni uz sienas projicētu attēlu un pavadošo audio ierakstu. Telpa piemērota skolēnu grupas apmeklējumam.

1 ŽAŅA LIPKES ĢIMENES MĀJA

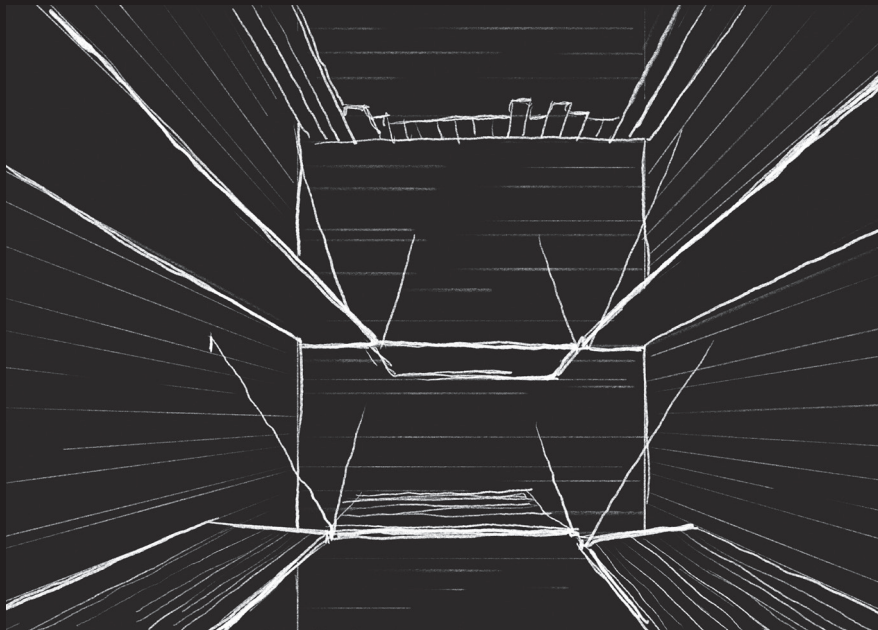
1. Augstsprieguma apdraudējums
2. Kāpnes
3. Tunelis - rezerves izeja un saliekušās cilvēka figūra
4. Radio
5. Lāvas gulēšanai
6. Cilvēka figūra ar šaujamo ieroci
7. Krāsns
8. Ierocis
9. Galds un trauki

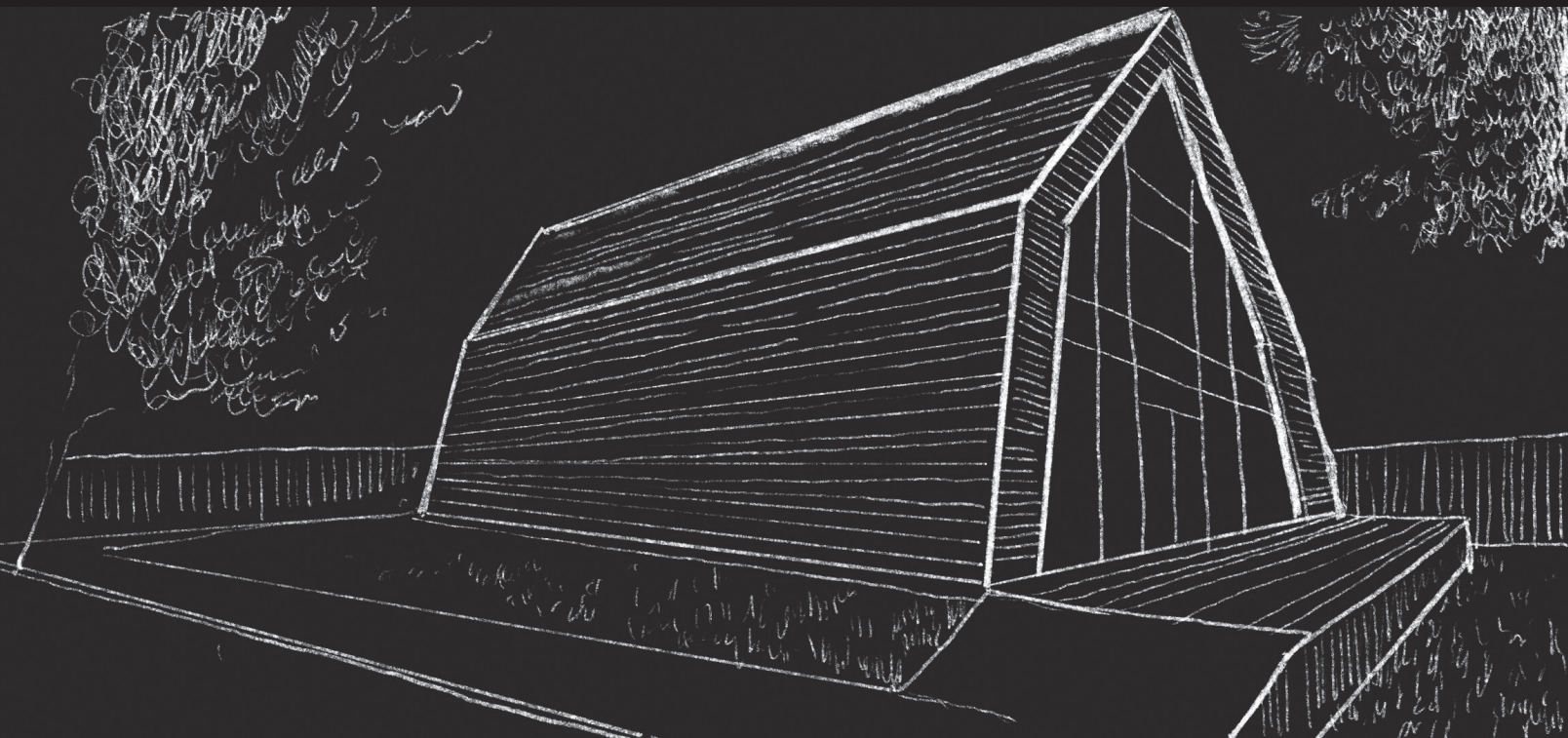
Haimis (Arke) Smolānskis

Turēt mūs visus mājās istabā bija ārkārtīgi bīstami, tādēļ nolēmām iekārtot zem šķūņa, kas atradās pie Žaņa mājas, pazemes bunkuru. Visiem mums, ieskaitot Žani, trūka saprašanas, kā tāds bunkurs būtu

Pietura Nr. 1 / Bunkura zīmējuma oriģināls /
Žaņa Lipkes memoriāla ekspozīcijas lielā telpa
(2. stāvs), kurā eksponēts Ziga piezīmju burtnīcas
oriģināls ar bunkura zīmējumu (vitrīna Nr. 3 "Mājas
noslēpums").

Pietura Nr. 2 / Bunkura rekonstrukcija / Žaņa
Lipkes memoriāla ekspozīcijas lielā telpa (2. stāvs)
un mazā telpa (1. stāvs), kuras centrā ir bunkura
rekonstrukcija oriģinālajā 3 × 3 × 3 metru izmērā.

**Pietura Nr. 3 / Malkas šķūnis / Lipkes ģimenes
mājas pagalms ar piekļuvi no Žaņa Lipkes
memoriāla terases 1. stāva līmenī.**

Pietura Nr. 4 / VR pieredze "Lipkes bunkurs" /
3 × 3 × 3 metru VR telpa Žaņa Lipkes memoriāla
pagrabstāvā.

HANNAS STĀSTS / HANNA'S
STORY (EN)
VR DAUDZSĒRIJU
DOKUMENTĀLĀ FILMA "ŽANIS".
PIRMĀ DAĻA

Korijs Maklauds (*Cory McLeod*) sadarbībā ar Žaņa
Lipkes memoriālu

HA

PART ONE OF THE S
HANNAS STĀSTS

ANNA'S STORY

E SERIES ŽANIS: A MULTI-PLOT DOCUMENTARY FOR VIRTUAL REALITY

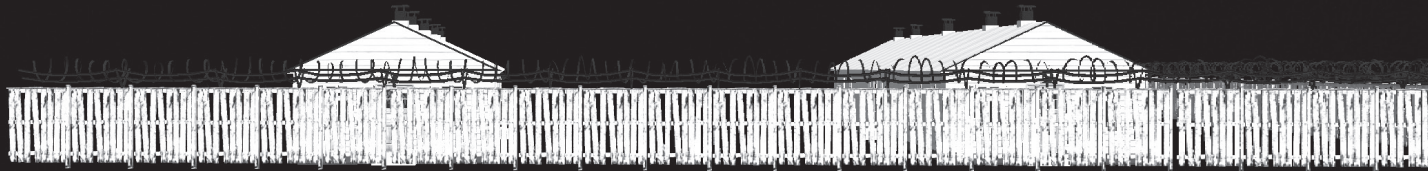
STS. VR DAUDZSĒRIJU DOKUMENTĀLĀ FILMA "ŽANIS". PIRMĀ DAĻA.

Žaņa stāsts ir kā mozaīka, ko veido 55 viņa izglābto cilvēku atmiņas. Katra cilvēka pieredze ir bijusi atšķirīga, katrs glābšanas gadījums – unikāls. Žani mēs iepazīstam caur viņa izglābto cilvēku individuālajiem vēstījumiem. Katrs stāsts tiek izstāstīts pirmajā personā, izmantojot rakstiskos un audio avotus. “Hannas stāsts” ir pirmais šajā stāstu sērijā. Tā centrā ir Žaņa izglābtā Hanna Šterna, kura sešu gadu vecumā kopā ar māti Sofiju un brāli Filipu tika deportēta no Berlīnes uz Rīgas geto. Holokaustā izdzīvoja tikai māte ar meitu. Abas bija ieslodzītas Mežaparka koncentrācijas nometnē un sūtītas spaidu darbos uz Sarkandaugavu.

Abām izbēgt palīdzēja Žanis Lipke, kurš viņas paslēpa vispirms Ķīpsalā, bet vēlāk – lauku saimniecībā “Mežamaki” netālu no Dobeles. Stāsts tapis, izmantojot Hannas mātes Sofijas vēstules advokātam, kurš pārstāvēja viņu, lūdzot kompensāciju Vācijas Federatīvās Republikas valdībai par nacistu izdarītajiem noziegumiem pret Šternu ģimeni. Stāstu ierunājusi Hannas meita Ilana Avimora.

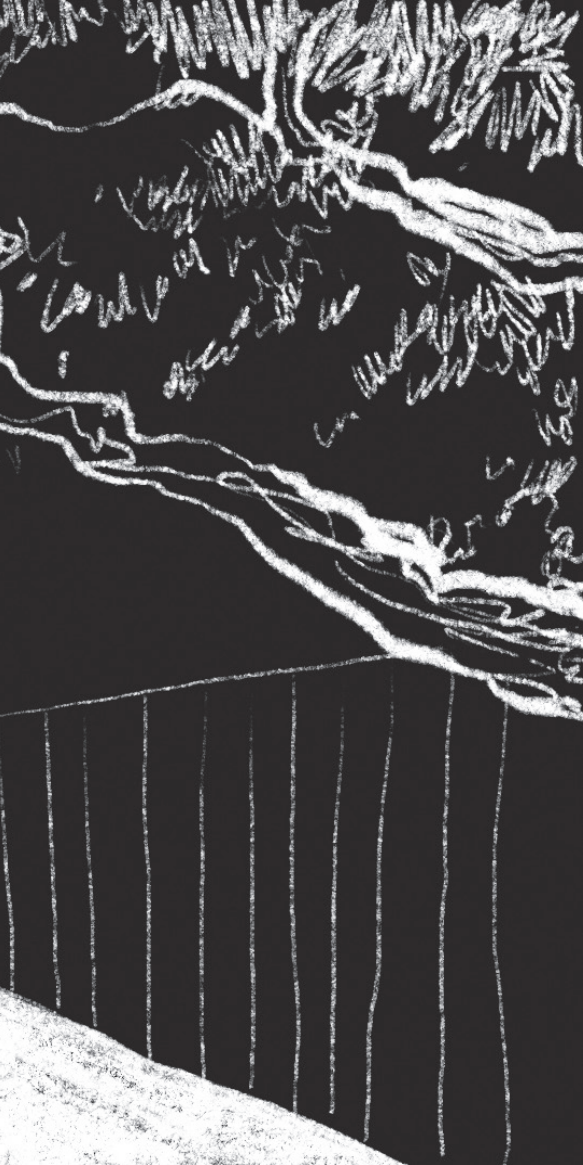
Muzejpedagoģijas programma “Imersīvā mācīšanās Žaņa Lipkes memoriālā un Ķīpsalas ārtelpā” veidota kā kompleksa memoriāla iekštelpas un Ķīpsalas ārtelpas patstāvīga izpēte ar digitālā gida, papildinātās un virtuālās realitātes palīdzību.

Vienojošais memoriāla iekštelpas 16 pieturu un ārtelpas četru pamatpieturu stāsts ir mātes un meitas – Sofijas un Hannas Šternu – izglābšana no Mežaparka koncentrācijas nometnes vienā no Žaņa vissarežģītākajām glābšanas operācijām ar vairāku līdzzinātāju palīdzību. Centrālo lomu šajā stāstā spēlē Latvijas ebreju ārsts Zeligš Šmuljans,

kurš darbojas kā starpnieks un kuru Žanis līdz ar diviem citiem ebreju ieslodzītajiem iepriekš izglābj no koncentrācijas nometnes *Balastdam* Ķīpsalas dienvidu galā.

Pieredze skatāma *VIVE Focus Vision* brillēs individuāli un/vai ar sinhroni uz sienas projicētu attēlu un pavadošo audio ierakstu. Telpa piemērota skolēnu grupas apmeklējumam.

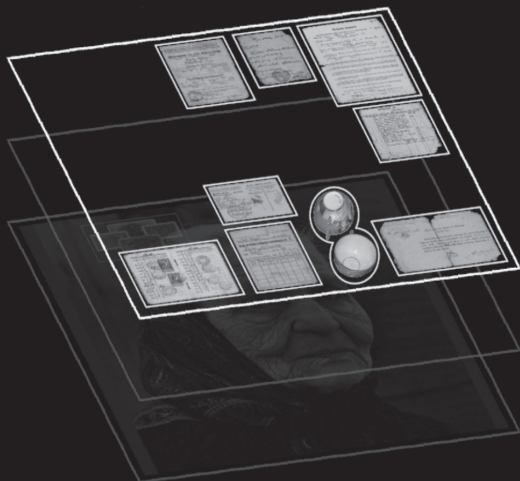
ŽAŅA LIPKES MEMORIĀLA DIGITĀLAIS GIDS IEKŠTELPAI UN ĀRTELPAI (LV, EN)

Ieva Vīksne, Līga Vēliņa, Lauris Taube, Kaspars
Lēvalds, Daniils Vjatkins sadarbībā ar Žaņa Lipkes
memoriālu

Digitālais gids piedāvā memoriāla 16 pastāvīgās
ekspozīcijas pieturu saturu, tematiskās izstādes un
VR aprakstu ar interaktīvas saskarnes palīdzību.

PIETURA NR. 5

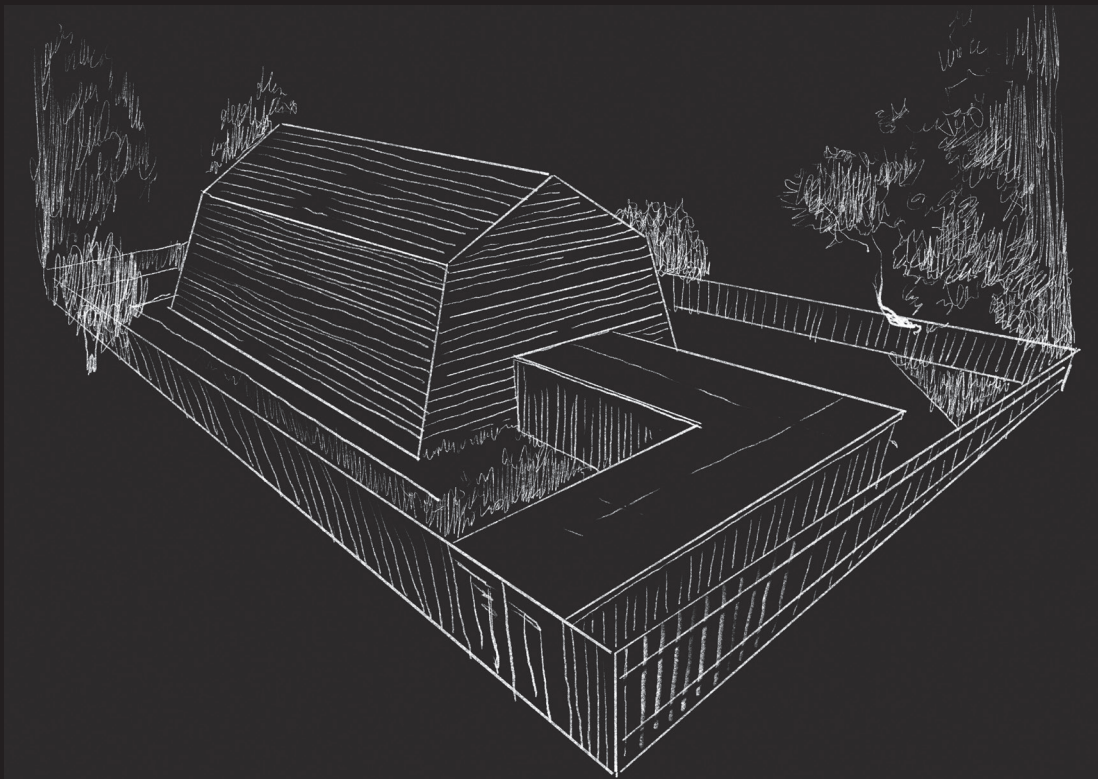
JOHANNA LIPKE (1903-1990)

Johanna Lipke uzauga katoļticīgā septiņu bērnu ģimenē. Šis Johannai piederošais kulons "Jēzus sirds" kristietībā atgādina par Jēzus Kristus mīlestību, līdzjūtību un cilvēcību. Video intervijā Hercam Frankam Johanna skaidroja: "Mēs tā domājām ar Žani – tie arī ir cilvēki, ja tie cilvēki izdzīvos, tad mēs arī izdzīvosim. Mēs nevarējām noskatīties tur, kā tie

Gids ļauj piekļūt vairākos līmeņos izkārtotajiem priekšmetu attēliem, grafiskajam materiālam un aprakstiem.

Daniila Vjatkina veidotās animācijas ievada
un noslēguma pieturās piešķir gidam papildu
tēlainību.

3

BALASTA DAMBIS PIE DAUGAVAS

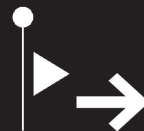

Daugavas panorāma

Žanis Lipke

1943. gada sākumā es aizgāju no darba Luftwaffe noliktavās. Iekārtojos darbā par ostas velkoņa bocmani. Šis amats mani uz laiku atbrīvoja no iesaukšanas leģionā. Taču svarīgākais, ka man kā

Gids piedāvā interaktīvu rīku personīgai zināšanu pārbaudei ar iespēju rezultātus analizēt grupā programmas noslēgumā muzejpedagoga vadībā.

Lielizmēra interaktīvā tāfele ļauj piekļūt gan digitālā gida, gan papildu Latvijas reģionu glābšanas stāstu izlasei, kā arī slēptuvju dokumentēšanas projekta “Pagrīdes Rīga” digitālajiem resursiem – kartei un audiogidam.

Vēl, bez memoriāla ēkas un ekspozīcijas pilna satura atklājuma ar skaņas, animācijas un priekšmetu aprakstu palīdzību, digitālais gids pirmo reizi piedāvā Ķīpsalas ārtelpas vēstures (nacistu okupācijas laikā) izzināšanas iespējas.

Ķīpsalas ārtelpa memoriāla muzejpedagoģijā ienāk ar četrām pamatpieturām:

1. Lipkes ģimenes māja ar bunkuru salas vidus daļā;
2. koncentrācijas nometne *Balastdamm* salas dienvidu daļā;
3. skats uz vecpilsētu no Balasta dambja;
4. ģīpša fabrikas (spaidu darba vietas) kuģīšu piestātne.

Vienlaikus gids piedāvā Lipkes ģimenes kaimiņu māju tīkla kartējumu, šādi izgaismojot salinieku – līdzzinātāju – faktoru Žaņa izvērstajā vajāto cilvēku glābšanas operācijā. Viss ārtelpas pieturvietu stāsts balstīts glābēju, izglābto un kaimiņu sniegtajās liecībās, kuras papildinātas ar vēsturiskajām fotogrāfijām, dokumentālajiem video ūdens transporta pieturvietās un 3D zīmējumiem, kas papildina fiziski redzamo Ķīpsalas ainavu.

Nodarbības struktūra un kopējais ilgums (ar tējas pauzi) ir aptuveni divas stundas:

1. ievads un iepazīšanās ar digitālajiem rīkiem (20 min.);
2. patstāvīgais darbs iekšēlpā un ārtēlpā (45–60 min.);
3. kopsavilkums muzejpedagoga vadībā (20–30 min.).

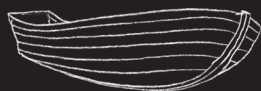
Dīvos savstarpēji papildinošos projektos 2024. un 2025. gadā ar Latvijas Ebreju kopienas restitūcijas fonda un Vācijas Federālā fonda *EVZ* finansiālu atbalstu Žaņa Lipkes memoriālā īstenoti šādi satura pieejamības infrastruktūras uzlabošanas darbi:

uzstādītas jaunas pastāvīgās ekspozīcijas vitrīnas;

iegādāts moderns digitālā gida aprīkojums;

iekārtota ar skārienjūtīgo tāfeli aprīkota izglītības telpa;

izveidotas divas VR telpas, no kurām vienā uzstādīta oriģināla 360 grādu apskatīšanas sistēma.

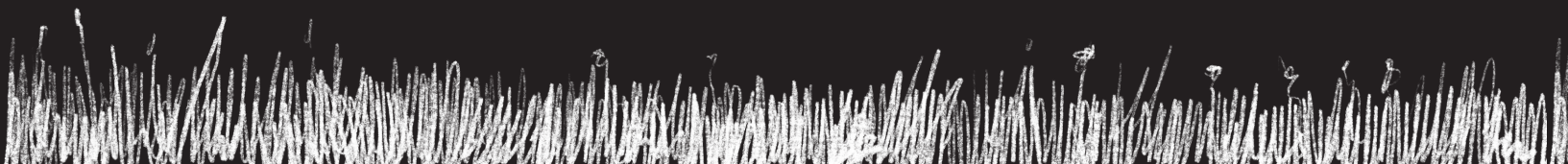
Apvienotajā projektā ir tapuši jauni digitālie mācīšanās rīki un izglītības programmas:

VR PIEREDZE “LIPKES BUNKURS” (LV, EN, DE)
Pieejama individuāla apmeklējuma laikā vai muzejpedagoģijas programmā “Kara pieredze bunkurā – izdzīvošanas stratēģijas”

HANNAS STĀSTS / HANNA'S STORY (EN)
VR DAUDZSĒRIJU DOKUMENTĀLĀ FILMA “ŽANIS”.
PIRMĀ DAĻA

Pieejama individuāla apmeklējuma laikā vai muzejpedagoģijas programmā “Imersīvā mācīšanās Žaņa Lipkes memoriālā un Ķīpsalas ārtelpā”

ŽAŅA LIPKES MEMORIĀLA DIGITĀLAIS GIDS
IEKŠTELPAI UN ĀRTELPAI (LV, EN)
Pieejams muzejpedagoģijas programmā “Imersīvā mācīšanās Žaņa Lipkes memoriālā un Ķīpsalas ārtelpā”

PAGRĪDES RĪGA

Žaņa Lipkes memoriāla veidots urbānās
topogrāfijas projekts (LV, EN), kas iezīmē ebreju
slēpšanas vietas Otrā pasaules kara laikā Rīgā ar
īpašas piemiņas zīmes palīdzību un digitālo karti.

Lietotnes *izi.TRAVEL* platformā pieejama projekta
mobilā lietotne ar audiogidu (LV, EN, DE, RU).

Projekta “Imersīvā mācīšanās Žaņa Lipkes memoriālā” komanda

Projekta vadītājs: Dr. Raivis Sīmansons

Pieaicinātie muzejpedagoģijas speciālisti: Danute Grīnfelde un Ineta Zelča Sīmansone (*Creative Museum*)

Projekta radošie tehnologi Latvijā: Ieva Vīksne, Līga Vēliņa, Lauris Taube, Kaspars Lēvalds

Projekta radošais tehnologs ASV: Korijs Maklauds (*Cory McLeod*)

Sadarbības partneri digitālā gida izstrādē Vācijā: Bergenā-Belzenas memoriāla Komunikāciju nodaļas vadītāja Štefanija Billiba (*Stephanie Billib*), muzejpedagoģs Marks Ellinghaus (*Marc Ellinghaus*)

Sadarbības partneri VR dokumentālās filmas *Hanna's Story* apakšprojekta īstenošanā memoriālajā centrā *Stille Helden* Berlīnē, Vācijā: direktore Dr. Karoline Georga (*Karoline Georg*), Izglītības nodaļas vadītāja Dr. Andrea Hoibaha (*Andrea Heubach*), muzejpedagoģe Elizabete Anšuca (*Elisabeth Anschütz*)

Digitālā gida grafikas dizainers: Daniils Vjatkins

Projekta īstenošanas dalībnieki Žaņa Lipkes memoriālā: Anta Ancverīņa, Maija Meiere-Oša, Ieva Monika Augstkalna, Lolita Tomsone, Rolands Krutovs

© Žaņa Lipkes memoriāls
Mazais Balasta dambis 9, Rīga LV-1048
2025